

Список використаних джерел:

1. Крупко Я.М. Правові засади розподілу коштів між бюджетами: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Київ, 2016. 185 с.
2. Ігнатко В.М. Проблеми регіонального розвитку. Місцеве самоврядування: пошуки та здобутки: зб. матер. та док. К., 2007. С. 252–255.
3. Непочатенко О.О. Стан та перспективи розвитку фінансової системи України: монографія. Умань: Вид-ць «Сочинський», 2012. 324 с.
4. Сунцова О.О. Фінансові аспекти соціально-економічного розвитку держави та її регіонів: монографія. К.: УкрІНТЕІ. 2009. 300 с.
5. Ніщимна С.О. Принципи публічної фінансової діяльності в Україні: монографія. Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. 376 с.

ПОЛЯКОВ О. П.,
аспірант Навчально-наукового
інституту права
(Університет державної фіскальної
служби України)

УДК 336.225 (477)

**ПОДАТКОВА РЕФОРМА В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ:
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

У статті розкриваються основні законодавчі зміни, які протягом різних періодів впливали на впровадження процесів децентралізації та розбудову інституту місцевого оподаткування. Зроблено акцент на порівнянні чинних та попередніх редакцій основних нормативних актів у бюджетній та податковій сферах, аналізі причин їх скасування чи доопрацювання. Особливу увагу приділено принципам бюджетного законодавства, які впливали на взаємовідносини центральної та місцевого рівнів влади. Проаналізовано дохідну базу місцевих бюджетів у різні періоди та частку в ній місцевих податків та зборів.

Ключові слова: фінансова децентралізація, податкова реформа, місцеве самоврядування, місцеві бюджети, податкові надходження.

В статье раскрыты основные законодательные изменения, которые на протяжении разных периодов влияли на внедрение процессов децентрализации и развитие института местного налогообложения. Сделан акцент на сравнении действующих и прошлых редакций основных нормативных актов в бюджетной и налоговой сферах, анализе причин их отмены и доработки. Особое внимание уделено принципам бюджетного законодательства, которые влияли на взаимоотношения центральной и местной уровней власти. Проанализирована доходная база местных бюджетов и доля в ней местных налогов и сборов.

Ключевые слова: финансовая децентрализация, налоговая реформа, местное самоуправление, налоговые поступления.

The article reveals the main legislative changes, which have had influence over the introduction of decentralization processes and development of the local taxation institute. The emphasis is placed on comparing current and past versions of the main

regulatory acts in the budget and taxation spheres, analyzing the reasons for their cancellation or revision. The author pays particular attention to the principles of budgetary legislation influencing the relationship between central and local levels of government. The income base of local budgets during different periods is analyzed as well as the share of local taxes and fees in it.

Key words: *financial decentralization, tax reform, local self-government, local budgets, tax revenues.*

Вступ. У своєму розвитку фінансова децентралізація на теренах незалежної України пройшла кілька етапів розвитку. Зрозуміло, що невід'ємною складовою частиною цього процесу, поряд із реформуванням адміністративно-територіального, економічного і політичного устрою, була податкова реформа. На нашу думку, дослідження змін у податковій системі без аналізу впливу на них процесів фінансової децентралізації буде неповним та неґрунтовним. Тому у статті податкова реформа розглянута саме через призму основних етапів фінансової децентралізації. Вивченням розвитку процесів децентралізації в Україні займалися С.О. Осипенко, Я.М. Казюк; дослідженням принципів бюджетного законодавства та їх недоліків приділяли увагу у своїх дослідженнях І.О. Луніна, Т.Б. Шолкова; фіскальне значення місцевих податків та зборів досліджували В.В. Письменний, С. Михайленко, В.В. Гуменюк.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз основних етапів проведення податкової реформи в Україні у контексті етапів фінансової децентралізації; досліджено вплив і взаємозв'язок цих двох процесів.

Результати дослідження. Аналізуючи тематику дослідження дотримуємося позиції С.О. Осипенко, яка диференціювала фінансову децентралізацію в Україні на чотири етапи: перший етап – з 1991 по 2001 рр.; другий етап – з 2001 по 2010 рр.; третій етап – з 2010 по 2014 рр.; четвертий етап – починаючи з 2014 р. [1, с. 39–44].

Перший період розвитку фінансової децентралізації заклав підвалини цього процесу в Україні. Конституційним договором, а згодом і Основним законом країни – Конституцією України закріплюється принцип децентралізації у здійсненні державної влади, зроблені спроби послабити контроль центральної влади в регіонах та надати органам місцевого самоврядування (адміністративно-територіальним одиницям) більше повноважень, у тому числі і в податковій сфері.

Суттєвих перетворень зазнає і нормативна база колишньої УРСР: на зміну раніше чинному законодавству УРСР шляхом законодавчих змін приходять нові редакції законів вже незалежної України, як, наприклад, закони України «Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування», «Про бюджетну систему», «Про систему оподаткування» тощо. На думку Я.М. Казюк, протягом перших років незалежності основні зусилля в бюджетному регулюванні держави були спрямовані на досягнення фінансової стабілізації, розбудову державних фінансів, створення дійового механізму функціонування бюджетної системи, адже до здобуття незалежності в Україні не було самостійної фінансової системи, досвіду формування окремого бюджетного процесу [2]. Місцева влада в Україні проходить процес трансформації: від чинної в УРСР системи, в центрі якої були Ради різних рівнів, до системи, яка ґрунтується на визнанні територіальних громад носіями влади на місцевому рівні та наданні їм повноважень вирішувати питання місцевого значення. Аналізуючи перший Закон «Про Державний бюджет України на 1992 рік», який приймався в руслі режиму жорсткої економії, варто зазначити, що кількість загальнодержавних податків та частка відрахувань від них до бюджетів міст обласного значення була досить незначною, наприклад відрахування від ПДВ та податку на доходи підприємств і організацій становили в середньому 64% та 59% відповідно, від акцизного збору – 50%. Основним регулюючим податком, яким планувалося підтримувати збалансованість бюджетів, визначався прибутковий податок із громадян [3]. Однак вже в Законі України «Про Державний бюджет України

на 1993 рік» відповідні показники зросли до 73% від податку на доходи та 64% від ПДВ. Крім того, передбачався розмір субвенцій у сумі 68066,5 млн карбованців на фінансування видатків місцевих бюджетів, що не покривалися доходами [4].

Одним з основоположних актів у впровадженні процесів децентралізації став Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який містив низку важливих уточнень. Одним із принципів місцевого самоврядування було визначено принцип правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності. Закріплювалася автономність місцевих бюджетів та їх відокремленість від Державного та інших місцевих бюджетів [5]. Проте на практиці фінансова спроможність органів місцевого самоврядування залишалася вкрай слабкою, оскільки серед власних доходів, які мали б становити основу дохідної частини бюджету були відсутні дійсно рентабельні та фінансово значимі платежі. Крім того, гарантувалася державна підтримка місцевому самоврядуванню, яка полягала в обов'язкових відрахуваннях до місцевих бюджетів від загальнодержавних податків та зборів, і через реалізацію принципу збалансованості, який полягав у передачі необхідних коштів органам місцевого самоврядування у вигляді міжбюджетних трансфертів (дотацій, субвенцій). З точки зору податкової сфери, цей спеціальний акт закріпив за органами місцевого самоврядування повноваження щодо встановлення місцевих податків та зборів, визначення в межах законів їх ставок, визначення частки прибутку комунальних підприємств, яка підлягала зарахуванню до місцевих бюджетів і, крім того, наділив правом встановлення пільг зі сплати окремих місцевих платежів [5].

Не можна оминати увагою також прийняття нової редакції Закону України «Про бюджетну систему», яким було задекларовано цілу низку важливих положень для подальшого розвитку процесів децентралізації, особливо в сфері оподаткування. Наприклад, серед принципів бюджетного устрою був зазначений і принцип самостійності всіх бюджетів, що входять до бюджетної системи. Під цим принципом законодавець розумів наявність власних дохідних джерел і право визначення напрямів їх використання. В рамках цього документу також було визначено розподіл доходів між різними ланками бюджетної системи, де простежувалися централізаційні тенденції. Адже за Державним бюджетом було закріплено вагомі дохідні ресурси, як, наприклад, усі надходження від ПДВ та зовнішньоекономічної діяльності, 30% податку на прибуток, плати за землю та податку на майно підприємств і організацій. Окрім цього, розміри прибуткових податків (податок на прибуток підприємств, прибутковий податок із громадян), які підлягали зарахуванню до місцевих бюджетів, визначалися Радами вищих рівнів [6]. Отже, вже при первинному розподілі дохідних джерел між бюджетами були наявні значні диспропорції, які проявлялися в обмеженості фіскальних інструментів в органів місцевого самоврядування. Значна роль у наповненні бюджетів відводилася місцевим податкам та зборам, проте в цій групі платежів була відсутня достатня дохідна база та належний механізм справляння, аби мати відчутний вплив на фінансову самостійність місцевих бюджетів.

Чітку систему місцевого оподаткування було сформовано в Декреті КМУ «Про місцеві податки та збори», преамбула якого зазначала, що норми цього документу визначають види місцевих податків і зборів, їх граничні розміри та порядок обчислення, спрямований на зміцнення бюджетів місцевого самоврядування [7]. Цей документ був спрямований на перерозподіл податкових повноважень між центром та регіонами в руслі надання останнім більших фіскальних інструментів задля посилення дохідної бази і фінансової автономії територіальних громад та органів місцевого самоврядування. Проте, як довів час, більшість платежів у системі місцевих податків та зборів були пережитками радянського минулого і не стали рятівним колом для органів місцевого самоврядування у сфері наповнення місцевих бюджетів.

Другий етап децентралізації, який тривав із 2001 по 2010 рр., ознаменувався прийняттям Бюджетного кодексу України. В першій декаді XXI ст. продовжується діяльність щодо реформування бюджетної системи України, яка спрямована на стабілізацію національної економіки. Перші важливі зміни торкнулися системи принципів бюджетної системи Укра-

їни, яка, з одного боку, була доповнена низкою нових фундаментальних засад, а, з іншого, змінилися трактування деяких наявних принципів. Так, принцип самостійності, який Законом «Про бюджетну систему» розглядався через призму наявності власних дохідних джерел та визначення напрямів їх використання, з прийняттям Бюджетного кодексу був доповнений розмежуванням відповідальності за бюджетні зобов'язання між ланками бюджетної системи та наявністю повноважень у Рад різних рівнів самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні бюджети. В руслі децентралізації важливим також було закріплення принципу субсидіарності, під яким законодавець розумів максимальне наближення надання послуг до їх споживачів під час розподілу видатків між бюджетами [8]. Водночас І.О. Луніна акцентує на недоопрацьованості цього принципу, оскільки він мав би містити положення стосовно втручання центральних органів влади у справи органів місцевого рівня лише у разі недостатності в останніх ресурсів для якісного і швидкого вирішення питань, що належать до їх компетенції [9]. Бюджетним кодексом також визначався перелік закріплених та власних доходів місцевих бюджетів, який був значно прозорішим, аніж раніше, оскільки визначив точні нормативи відрахувань та склад доходів, що закріплювалися за органами місцевого самоврядування та давав змогу реально оцінювати дохідну базу органів місцевого самоврядування. Основними серед закріплених доходів стали прибутковий податок із громадян у розмірі 75% для міст обласного значення, 25% – для міст районного значення, селищ і сіл та єдиний податок – для суб'єктів малого підприємництва [8]. На думку Ю.П. Козаченка, введення в Україні спрощеної системи оподаткування було справді вагомим засобом підтримки представників малого бізнесу, значно спростивши порядок нарахування та сплати податків і суттєво скоротивши їх перелік. Вона надала право вибору суб'єктам підприємництва економічно доцільного варіанта оподаткування, оскільки рішення про перехід на сплату єдиного податку платник податків приймає самостійно [10, с. 25].

У складі власних доходів ставку знову було зроблено на фіскальний потенціал місцевих податків та зборів, які доповнювалися відсотковим відрахуванням від плати за землю, податком на промисел, податком на прибуток підприємств комунальної власності тощо. Розмежування видатків між місцевими бюджетами базувалося на принципі субсидіарності з максимальним наближенням надання послуг до кінцевого споживача. Так, першочергові соціальні послуги забезпечувалися з бюджетів сіл, селищ та міст, основні соціальні послуги, гарантовані для всіх громадян – із бюджетів міст обласного значення та районних бюджетів, послуги для окремих категорій громадян та програми, які затребувані в усіх регіонах України, – з обласних бюджетів [8]. Водночас одну з проблем правового регулювання матеріально-фінансової основи органів місцевого самоврядування Т.Б. Шолкова вбачає у неузгодженості цього принципу з принципом ефективності. Оскільки дотримання принципу «ефективності» з мінімальним залученням бюджетних коштів позбавляє максимального наближення соціальних послуг до конкретного споживача і робить недоцільним розміщення у маленькому селі або селищі своїх закладів освіти, культури, спорту та медицини [11].

Протягом 2001–2010 рр. очевидними стають низька дохідна база місцевих бюджетів, недостатність власних джерел доходів для забезпечення надання якісних послуг населенню та низька рентабельність місцевих податків та зборів. Як показувала практика, більшість цих платежів не мали запланованого фіскального значення для місцевих бюджетів, а деякі навіть мали вкрай негативний вплив на розвиток підприємництва. Зокрема, готельний збір у розмірі 20% від добової вартості житла призвів до погіршення фінансового становища готелів, їх збитковості і, як наслідок, ліквідації. Замість стимулювання розвитку туризму і підняття рентабельності готельного бізнесу цей платіж зумовив зростання популярності послуг приватного сектору і, таким чином, перехід даного виду бізнесу в тіньову сферу [12, с. 21]. Питома вага серед інших місцевих податків та зборів іншого місцевого платежу – збору з власників собак в різні роки становила від 0,041% до 0,023%. За дослідженнями В.В. Письменного, така ситуація зумовлювалася надто вузькою базою оподаткування, низькими ставками та відсутністю податкової культури у населення [13, с. 276]. Було скасовано також збір за проїзд по території прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон та збір

за право використання суб'єктами підприємницької діяльності приміщень, пов'язаних з їх діяльністю, що знаходяться у центральній частині населеного пункту та у будинках, що є пам'ятками історії та культури. Причиною відміни першого стало наявність численних протиріч, пов'язаних зі справлянням цього платежу як у внутрішньому, так і в міжнародному законодавстві. Насамперед, у Законі України «Про транзит вантажів» було задекларовано свободу транзиту вантажів, яка забезпечувалася відсутністю необґрунтованих затримок і обмежень, у тому числі засобів транзиту, та звільнення від сплати будь-яких інших платежів, крім єдиного збору, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України [14]. Крім того, в пояснювальній записці до Закону «Про внесення змін до деяких законів України» від 03.04.2003 р., яким було скасовано цей платіж, йшлося про створення негативного міжнародного іміджу України, адже двосторонніми Угодами «Про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів та вантажів» передбачався щорічний обмін дозволами на проїзд по території Договірних сторін із звільненням на паритетній основі від дорожніх зборів [15]. Збір за право використання приміщень був відмінений у зв'язку зі скасуванням Закону України «Про додаткові заходи щодо фінансування загальної середньої освіти», яким передбачалося залучення додаткових коштів для погашення заборгованості з виплати заробітної плати та соціальних виплат працівникам навчальних закладів системи загальної середньої освіти. Не вдалося прижитися в системі місцевого оподаткування також екскурсійно-туристичному збору. Слабкою стороною цього платежу було те, що об'єкт оподаткування визначався як прибуток суб'єкта туристичної діяльності, що не мало однозначного трактування, при цьому не визначалось, чи враховується при обкладенні екскурсійно-туристичним збором прибуток від інших видів діяльності суб'єкта господарювання, а також нормативно не визначалось джерело сплати цього збору [12, с. 21].

Третій період децентралізації виділяють в окремий у зв'язку з прийняттям двох кодифікованих актів: нової редакції Бюджетного кодексу та Податкового кодексу. В розробленій у цей період Програмі економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» наголошувалося на невідкладності проведення податкової реформи. Серед основних причин кризового стану податкової системи було виділено значну кількість малоефективних податків та зборів, відсутність оподаткування майна тощо. Для вирішення цих проблем і збільшення сукупних податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів до кінця 2012 р. планувалося доопрацювати та прийняти Податковий кодекс, зменшити кількість малоефективних податків та зборів, запровадити податок на майно тощо [16].

Бюджетний кодекс України 2010 р. був побудований на основі кодексу 2001 р., містив принципово нові положення і деталізував та уточнював норми попередньої редакції. Важливі зміни торкнулися джерел доходів місцевих бюджетів та видаткових повноважень органів місцевого самоврядування. З державного бюджету до місцевих було передано плату за ліцензії та сертифікати, державну реєстрацію (6 видів), 50% збору за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення, 50% збору за спеціальне водокористування, 50% платежів за користування надрами загальнодержавного значення, плату за надані в оренду ставки, що знаходяться в басейнах річок загальнодержавного значення, плату за використання інших природних ресурсів. У повному обсязі до доходів місцевих бюджетів належать фіксований податок на доходи від підприємницької діяльності, єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва та плату за землю, надходження адміністративних штрафів, плату за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності, податок на нерухоме майно (нерухомість), відмінне від земельної ділянки [17]. Однак зазначені вище перетворення двоєко вплинули на бюджети органів місцевого самоврядування. З одного боку, доходи місцевих бюджетів за 2012 р. зросли на 16,5% порівняно з аналогічними показниками у 2011 р. та на 24% порівняно з 2010 р. Водночас питома вага місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету у 2011 р. знизилась на 3,9% порівняно з 2010 р. Крім того, тенденцію до зниження демонструвала частка ВВП, яка перерозподіляється через місцеві бюджети. У 2009 р. вона становила 7,8%, у 2010 р. – 7,4%, у 2011 р. – 6,6%, 2012 р. – 7,2% [18, с. 126].

Свою чергою, Податковий кодекс України (далі – ПКУ) вносив суттєві зміни до податкової системи на місцевому рівні. Скасовувалися майже всі чинні раніше податки та збори: ринковий – у зв'язку з обмеженням сфери застосування спрощеної системи оподаткування та можливим негативним впливом на суб'єктів підприємництва; комунальний податок – як рудимент радянської системи та з метою зниження навантаження на фонд оплати праці підприємств та виведення його з тіні; податок із реклами, який суперечив принципу рівності оподаткування та мав чітко виражений галузевий принцип (будучи ще одним податком на товари та послуги, цей платіж зумовлював підвищення собівартості останніх); інші податки та збори, які не мали суттєвого значення для наповнення місцевих бюджетів та затрати на адміністрування яких перевищували надходження від таких платежів [19]. Перша редакція ПКУ закріплювала два місцевих податки – єдиний податок та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та три місцеві збори – збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір. У 2011 р. Розділ XIV ПКУ було доповнено главою Спрощена система оподаткування, обліку та звітності, якою визначалися елементи та порядок застосування єдиного податку. Також з 2012 р. вводився в дію податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, яким оподатковувалася житлова площа об'єкта житлової нерухомості [20]. На думку С.О. Осипенко, ключовим напрямом реалізації реформ четвертого етапу стало створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов функціонування органів місцевого самоврядування [1, с. 42]. У Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженій Розпорядження КМУ від 1.04.2014 р., акцентовано на вирішенні питань надмірної централізації фінансово-матеріальних ресурсів та слабкої дохідної бази органів місцевого самоврядування. На підтвердження актуальності цих проблем наводилися факти стосовно того, що дотаційність 5 419 бюджетів місцевого самоврядування становила понад 70%, 483 територіальні громади на 90% утримувалися коштом державного бюджету. Концепцією передбачалося впродовж 2014–2017 рр. забезпечити органи місцевого самоврядування необхідними ресурсами для якісного виконання власних та делегованих повноважень, надавати трансферти з державного бюджету безпосередньо кожному місцевому бюджету, визначити фінансовою основою діяльності муніципалітетів надходження від місцевих податків та зборів [21].

Важливі зміни у бюджетну сферу вносилися Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин». В оновленому БКУ з'явилося нове поняття «об'єднана територіальна громада, що створюється згідно із законом та перспективним планом формування територій громад», а також закріплювалися джерела доходів бюджетів таких суб'єктів, до яких на рівні з бюджетами міст обласного значення та районними бюджетами включалися 60% податку на доходи фізичних осіб, 50% рентної плати за використання води та лісових ресурсів, податок на майно та єдиний податок тощо. Водночас зі складу доходів бюджетів сільських, селищних, міських рад було виключено податок на доходи фізичних осіб, а повноваження щодо фінансування закладів освіти, палаців і будинків культури, клубів, центрів дозвілля передані бюджетам вищого рівня. Поточні ж видатки на утримання закладів освіти мають забезпечуватися шляхом цільової освітньої субвенції, розподіленої між відповідними рівнями бюджетів. Також відбулося розширення переліку видів міжбюджетних трансфертів завдяки освітній та медичній субвенції, субвенції на підготовку робітничих кадрів, базовій дотації [22]. Аналіз цих змін дає змогу дійти висновку про бажання законодавця стимулювати територіальні громади до самооб'єднання та кооперації, надаючи таким суб'єктам необхідні фінансові ресурси для розвитку інфраструктури та благоустрою регіонів.

Суттєво змінив податкову систему на місцевому рівні закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи». Законом передбачалося скорочення кількості податків із 22 до 9, у тому числі значних корективів зазнало місцеве оподаткування. Систему місцевих податків та зборів піс-

ля цих змін становили: податок на майно та єдиний податок, туристичний збір та збір за місця для паркування транспортних засобів. У податку на майно було об'єднано податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок та плату за землю. Зміни в частині податку на нерухоме майно стосувалися розширення об'єкта оподаткування завдяки приміщенням нежитлової нерухомості. Складовою частиною податку на майно став різновид податку на розкіш – транспортний податок, яким оподатковувалися легкові автомобілі, які використовувалися до 5 років з об'ємом циліндрів двигуна понад 3 000 куб. см за ставкою 25 000 грн. на рік. З метою об'єднання спеціальних режимів оподаткування четверту групу платників єдиного податку після скасування фіксованого сільськогосподарського податку утворили сільськогосподарські товаровиробники з часткою сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік не менше 75%. Було оптимізовано групи платників єдиного податку з шести до чотирьох з одночасним підвищенням дозволеного річного обсягу доходу зі 150 000 до 300 000 для першої групи, з 1 млн до 1,5 млн – для другої та збереження максимального порогу у 20 млн – для третьої. З метою зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів був запроваджений акцизний податок із реалізації через роздрібну торговельну мережу алкогольних напоїв, тютюнових виробів та палива з ставкою у розмірі від 2% до 5% від обсягу реалізації, яка встановлюється органами місцевого самоврядування [23].

Чергові доопрацювання в інститут місцевих податків та зборів вносилися Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році». Було збільшено розмір граничної ставки податку на нерухоме майно з 2% до 3% розміру мінімальної заробітної плати за 1 кв. м загальної площі житлової та нежитлової нерухомості. Крім того, законодавець продовжив рух у напрямі оподаткування предметів розкоші і додатково встановив ставку податку в розмірі 25 000 грн. для квартир площею понад 300 кв. м та будинків понад 500 кв. м. Водночас було змінено підхід до справляння іншого податку на розкіш, а саме транспортного податку. Об'єктом цього платежу було визначено автомобілі вартістю понад 750 мінімальних зарплат та віком до 5 років. Чергові зміни вносилися і до спрощеної системи. Законом було зменшено річний обсяг доходу, який давав змогу перебувати на єдиному податку для третьої групи з 20 млн до 5 млн та повернено ставку у розмірі 3% та 5% [24].

Висновки. Таким чином, сучасна Україна продовжує курс на впровадження та розвиток процесу децентралізації. Метою законодавчих змін у бюджетному та податковому законодавстві було та залишається посилення фінансової спроможності регіонів. Податкова система характеризується нестабільністю, що проявляється в систематичних змінах та пошуку оптимальних схем розподілу податкових повноважень між рівнями влади. Невирішеними залишаються питання дієвого стягнення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, доцільності існування спрощеної системи оподаткування, розроблення схеми повернення податку на доходи фізичних осіб місцевим бюджетам тощо. Аналізуючи минулі періоди та враховуючи податкові реалії, законодавець продовжує пошук достатніх фіскальних джерел у руках органів місцевого самоврядування задля забезпечення належного розвитку регіонів та якісного надання послуг населенню на локальному рівні.

Список використаних джерел:

1. Осипенко С.О. Місцеві бюджети в умовах децентралізації фінансових ресурсів: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / Таврійський Державний агротехнологічний університет, Мелітополь, 2016. С. 39–44
2. Казюк Я.М. Становлення бюджетної системи України та принципи її побудови. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. 2013. Вип. 2. С. 43–60.
3. Про Державний бюджет України на 1992 рік: Закон України від 18.06.1992 р. № 2477-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2477-12>.

4. Про Державний бюджет України на 1993 рік: Закон України від 09.04.1993 р. № 3091-ХІІ. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3091-12>.
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
6. Про бюджетну систему України : Закон України від 5 груд. 1990 р. № 512-ХІІ. Фінанси України. 1995. № 1. С. 85–109.
7. Про місцеві податки та збори: Декрет Кабінету Міністрів України від 20.05.1993 р. № 56-93. Відом. Верхов. Ради України. 1993. № 30. С. 336.
8. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні: наукова доповідь / за ред. д-ра екон. наук І.О. Луніної; НАН України, ДУ «Ін.-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2016.
9. Бюджетний кодекс України: Закон України від 21.06.2001 р. № 2542-ІІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2542-14/ed20010621>.
10. Козаченко Ю.П. Єдиний податок як фінансова основа наповнення місцевих бюджетів в Україні. Державне управління. 2013. № 4(44). С. 24.
11. Шолкова Т.Б. Теоретико-правові проблеми регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. Юридична Україна. 2008. № 10. С. 32–37.
12. Гуменюк В.В., Великочий В.С. Історичні аспекти бюджетно-податкового регулювання курортно-туристичної сфери регіону. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. 2010. Вип. 13. С. 12–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2010_13_4.
13. Письменний В.В. Перспективи повернення збору з власників собак до підсистеми місцевого оподаткування України. Вісник Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки». 2014. Вип. 26. С. 271–281.
14. Про транзит вантажів: Закон України від 20.10.1999 р. № 1172-ХІV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1172-14>.
15. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України» від 03.04.2003 р. № 703-ІV. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=13175.
16. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». URL: <http://search.ligazakon.ua>.
17. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
18. Михайленко С. Вплив новацій Бюджетного кодексу України на формування доходів місцевих бюджетів / С. Михайленко, В. Зубріліна. Світ фінансів. 2014. Вип. 1. С. 124–130.
19. Пояснювальна записка до проекту до проекту Податкового кодексу України 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=38590.
20. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
21. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: затверджена Розпорядженням КМУ від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
22. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 р. № 79-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
23. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
24. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 р.: Закон України від 24.12.2015 р. № 909-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/909-19>.

